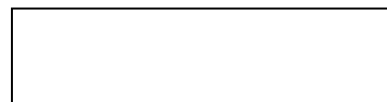

AINEPROGRAMM

Aine kood: SPK7001

Aine nimetus: Organisatsiooniteooria

Õppejõud **Ametikoht, kraad**

Harry Roots Professor, Ph.D

Ainepunkte: 4,0

Maht tundides: 160 **Sh auditoorne töö:** **iseseisev töö:**

Eeldusaine: SPK7004 Juhtimise alused

Hindamisviis: Eksam

1. Aine kuuluvus, eesmärk

(valdkondadevaheline valikaine, **valdkonnaaine**, suunaaine, peaine, lisaeriala; eesmärk õppekava kui terviku seisukohast)

Kursuse läbimise järel peavad magistrandid tundma kaasaja organisatsiooni- ja juhtimisteooria põhimõisteid, organisatsioonide analüüsiks kasutatavaid mudeleid ning oskama neid ka organisatsioonide diagnostikas kasutada.

2. Õppetöö sisu ja ajakava

(õppetöö sisu tunnipaaride kaupa: kuupäev, teema, õppetöö vorm (loeng, seminar, praktikum), käsitletavat põhimõistet, teooriad, käsitlused jms)

Kuupäev	Teema, sisu lühikirjeldus
19.02.05.	Loeng: Sissejuhatus ainesse Organisatsiooniteooria aine ja käsitluste paljusus. Organisatsiooni mõiste. Organisatsiooni disaini põhilised parameetrid. Formaalne organisatsioon. Riigiasutuse eripära äriühinguga võrreldes. Organisatsioonide käsitlemise erinevad perspektiivid ja nende muutumine ajaloos. Õppiv organisatsioon.
05.03.05.	Loeng: Organisatsioon ettearvamatus keskkonnas Organisatsioon kui avatud süsteem. Tegevuskeskkonna keerukus ja muutlikkus. Infouputus, infovaegus ja määramatuse aste. Juhtimisotsused riskantses ja määramatus keskkonnas. Määramatuse taluvus kui juhtimispsühholoogia probleem. Organisatsioon ja juhtimine keeriselises ja kaootilises keskkonnas. Juhtimise uus paradigma. Organisatsiooni valmisoleku hindamine.

19.03.05.	<p>Loeng: Organisatsiooni ette seatud eesmärgid, organisatsiooni struktuur ja tehnoloogia Eesmärkide kujunemine, nende liigid ja hierarhia. Organisatsiooni struktuur, tulemuslikkus ja tehnoloogia. Struktuuri tüüp ja tööde koordineerimise mehhanism. Henry Mintzberg poliitilisest ja ideoloogilisest organisatsioonist. Tehnoloogia mõiste. Töö rutiinsus ja tehnoloogia keerukus kui töö iseloomu parameetrid. James Thompson ja Charles Perrow tehnoloogia tüüpidest. Tehnoloogia tüübid ja neile vastavad koordinatsioonimehhanismid.</p>
02.04.05.	<p>Loeng: Organisatsioonikultuur ja selle tüübid Organisatsioonikultuuri käsitlemise erinevad paradigmad. Organisatsioonikultuuri põhilised dominandid. Roger Harrisoni ja Charles Handy klassikaline tüpologia. Geert Hofstede võimust ja määramatusest. Kultuuritüüpide muutumine ajas – Fons Trompenaarsi ja Charles Hampden-Turneri, Rob Goffee' ja Gareth Jonesi mudelid.</p> <p>Seminar: Test oma töökoha organisatsioonikultuuri määramiseks</p>
16.04.05.	<p>Loeng: Otsustusprotsessid organisatsioonis Ratsionaalne ja poliitiline otsustamine. Otsustamise mudelid. Otsustamise ratsionaalne mudel. Piiratud ratsionaalsus ja administratiivne otsustamine. James Thompsoni otsustusprotsesside tüpologia. Otsustusprotsesside irratsionaalsed mudelid. Nils Brunsson irratsionaalse otsustamise ja ratsionaalse tegutsemise vahekorra. Mitteotsustamine kui juhtimisotsus.</p> <p>Seminar: Kontrolltöö</p>
30.04.05.	<p>Loeng: Organisatsiooni võim inimese üle - organisatsioonipatoloogiad Organisatsioonipatoloogiate käsitlemise sotsioloogiline ja psühholoogiline perspektiiv. Robert Merton ja Richard Scott bürokraatiast kui patoloogiast organisatsioonide arengus. Manfred Kets de Vries ja Danny Miller neurootilise organisatsiooni tüüpidest.</p> <p><i>Kodutööde esitamise tähtaeg</i></p>
14.05.05.	Kodutööde läbiarutamine – orgkäitujad (mittemilitaarid)
28.05.05.	Kodutööde läbiarutamine – orgkäitujad-militaarid

3. Iseseisva töö kirjeldus ja kontroll

(referaadid, ettekanded, rühmatööd ja presentatsioonid jms)

Kodutöö:

Organisatsiooni diagnostika näidisküsimused

- **Organisatsioonilised dokumendid** – põhimäärus/põhikiri, alluvusskeem, tööjaotusmaatriks, ametijuhendid, sisekorra eeskiri – on või ei ole?
- **Missioon** – milleks oleme olemas? Kas see on kusagil fikseeritud? Kus? Milline see on?
- **Eesmärgid ja nende saavutamise strateegia** – kas on olemas? Kas suuline kokkulepe või kirjalik dokument? Kas üks ja igavene või regulaarselt uuenev? Kui pika perioodi peale? Kes selle loomisega/uuendamisega tegeleb? Kas üks isik või mingi grupp? Mis näitajaid strateegia sisaldab? Kas eesmärkide saavutamine on mõõdetav?
- **Tegevuskeskkond** – kas keskkonna analüüsi on tehtud? Kas on selgitatud tarbijad, tarnijad, konkurendid, koostööpartnerid, surve- ja huvigrupid? Suhted nendega ja poliitika nende suhtes? Keskkonna võimalused ja ohud? Keskkonna monitooring – kelle ülesanne see on, kuidas toimub, kui regulaarselt, kuidas andmeid saadakse, töödeldakse, kasutatakse? Keskkonna stabiilsus ja muutlikkus – arengu lineaarsus, spiraalsus, järjepidevus, katkendlikkus – millise keskkonnaga on antud juhul tegemist? Kas on turbulentsi ilminguid? Kuidas nendega on võideldud, kuidas planeerimisel arvestatud?
- **Organisatsiooni diagnostika**, organisatsiooni tugevad ja nõrgad küljed – kas neid on analüüsitud? Kes seda tegi – juhtkond, mõni konsultatsioonifirma või välisekspert, töötajate üldkoosolek, võtmeisikutest koosnev töögrupp, arendusosakond? Kui selgitati, mis siis edasi sai, mis järeldustega tehti?
- **Allüksustevaheline tööjaotus ja koostöö** – kas on kattumisi või katmata tsoone? Koostöösuhted ja sisemine konkurents? Kas kogu organisatsiooni ülesehitus rajaneb funktsionaalsel alusel, divisjoni põhimõttel või mingil muul viisil? Miks on just sellist ülesehitust peetud kõige otstarbekamaks? On see ka tegelikult otstarbekas?
- **Informatsiooni liikumine** – kas toimub see ainult vertikaalselt või siis vertikaalselt ja ka horisontaalselt või siis igas suunas? Kuidas liigub erinevat tüüpi info – korraldused, plaanid, raportid ja aruanded, teated tegelikkusest, konfidentsiaalsed andmed? Kes valdavad nn sisepiiri-infot? Kuidas on see isikute ring määratletud või kujunenud? Millised on turvameetmed seoses info saamise, liikumise ja kasutamisega? Milline on formaalne ja milline on mitteformaalne info liikumise skeem? Millised on info liikumise sõlmpunktid ja kes seal istub? Informatsioon kui juhtimisinstrument – kuidas seda kasutatakse?
- **Võimusuhted** – kas formaalse ja mitteformaalse võimustruktuuri vahel on erinevusi? Millel autoriteet rajaneb – ametipositsiooni legitiimsus, liidri karismaatilisus, professionaalsete teadmiste ja oskuste tase, midagi muud? Võimudistanti juhi/juhtkonna ja alamate tasandite vahel? Võimupüramiidi kuju? Maatriksstruktuur ja kahekordne alluvus? Võimusuhted institutsionaalsel, strateegilisel ja operatiivjuhtimise tasandil? Töötajate osalemine otsuste tegemise protsessis, selleks vajalikud eeldused? Kohustuste, õiguste, vastutuse delegeerimine madalamatele juhtimistasemetele? Juhtimise tsentraliseeritus/detsentraliseeritus? Allüksuste iseseisvus ja isejuhitavus? Kontrolli meetodid, sagedus, regulaarsus?

- **Juhtimisstiil** – demokraatlik, autokraatlik, autoritaarne, mõni muu? Üks ja domineeriv või muutlik/heitlik? Taganttõukamine ja eestvedamine, peamised meetodid ja võtted? Stimuleerimine ja motiveerimine? Personali valiku, edutamise, ümberpaigutamise ja vallandamise põhimõtted? Mis domineerib juhtimises, kas orienteeritus tööle või orienteeritus tööga rahulolule? Mille põhjal saab seda järelda?
- **Organisatsiooni kultuur** – domineerivad normid, väärtused, hoiakud, tõekspidamised, eelarvamused, stereotüübid, müüdid, sümbolid, rituaalid, kangelased? Tugev või nõrk, mehelik või naiselik kultuur? Individuaalne initsiatiiv, riski aktsepteerimine, integreerumine, identiteet, konflikti tolerant? Ametialane etikett? Adapteerumis- ja sotsialiseerumisprotsess, uustulnukate asjassepühendumine? Kultuuri tugevdamine - traditsioonid ja tseremooniad? Kultuur kui juhtimisinstrument, selle kasutamine vahetu juhtimise vähendamiseks? Suhestatus partnerite, tarnijate, tarbijate, konkurentide firmakultuuriga?
- **Üldhinnang organisatsiooni tüübile**, muutuste võimalikkus ja vajalikkus?

Märkused: 1) organisatsiooni diagnostika võib ette valmistada kas individuaalse või rühmatööna (kuni 3 autorit); 2) diagnostikas võib anda ülevaate kas kõigist näidisloetelus antud küsimustest või valikuliselt mõnest neist, mis antud organisatsiooni juures erilist huvi pakub; 3) kirjaliku tekstina esitatud diagnostika vastuvõetavaks mahuks loetakse 10...12 lk.

Tekst tuleb esitada paberkandjal hiljemalt 30.04.05.a. Esitatud põhiseisukohtade suuline ettekandmine ja ühine läbiarutamine: organisatsioonikäitumise erialal 14.05. ja organisatsioonikäitumine spetsialiseerumisega militaarsetele ja paramilitaarsetele organisatsioonidele 28.05. Aruteludele tuleb eelnevalt registreeruda. Arutus osaleb kogu õpperühm. Esitatud, kuid läbiarutamata jäänud kodutööd saavad madalama hinde.

4. Nõuded õppetööst osavõtu osas

(õppetöölt puudumise ülemmäär, järelevastamise võimalused ja kord jms)

Õppima ei pea, peab teadma ja oskama. Kontrolltöö ja kodutöö ei ole kohustuslikud, nende mittesooritamine ei takista eksamile pääsu. Hiilgavalt sooritatud eksam annab sel juhul hindeks maksimaalselt „E“ (vt eksaminõuded). Järelevastamine on võimalik kokkuleppel õppejõuga. Järeleksami sooritamise kord on sama, mis TPÜs üldiselt.

5. Eksaminõuded

Kontrolltöö	10 pkt
Kodutöö	30 pkt
Eksam	60 pkt
Kokku:	100 pkt

Punktid	Hinded
91 - 100	A
81 - 90	B

71 - 80	C
61 - 70	D
51 - 60	E
- 50	F

6. Õppematerjalid

(kohustuslik ja soovitatav kirjandus koos viitega kättesaadavusele, jaotusmaterjalid, veebiaadressid)

Põhiõpikud:

Aino Siimon ja Maaja Vadi. Organisatsioon ja organisatsioonikultuur. – Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999.

Mary Jo Hatch. Organization Theory: Modern Symbolic and Postmodern Perspectives. - Oxford University Press, 1997.

Lisalektüür:

Ruth Alas. Muudatuste juhtimine ja õppiv organisatsioon. – Külim, 2002.

Richard D.Lewis. Kultuuridevahelised erinevused. - TEA, 1997.

Harry Roots. Eesti bürokraatia järjepidevus ja uuenemine. – Sisekaitseakadeemia Kirjastus, 2000.

Harry Roots. Organisatsioonikultuuri tüübid. - Sisekaitseakadeemia Kirjastus, 2002.

Peter Senge et al. Viie distsipliini käsiraamat. – Fontes, 2003.

Maaja Vadi. Organisatsioonikäitumine, 4. trükk. – Tartu Ülikooli Kirjastus, 2000.

Maaja Vadi. Grupid organisatsioonis. – Tartu Ülikooli Kirjastus, 2001.

Anne Valk. Organisatsioon ja juhtimine avalikus sektoris. – Sisekaitseakadeemia Kirjastus, 2003.

Raoul Üksvärav. Organisatsioon ja juhtimine. – TTÜ Kirjastus 2003.

Veebilehed:

Institute for Management Excellence. – <http://www.itstime.com/>

Mind Tools. – <http://www.mindtools.com/>

Surveillance & Society Homepage. – <http://www.surveillance-and-society.org/>

The Working Manager. – <http://www.theworkingmanager.com/>

Programmi koostaja: Harry Roots

(nimi)

(allkiri)

Programm kinnitatud:

(kuupäev)

(osakonnajuhataja allkiri)

Kooskõlastatud:

(õppekava juhi nimi)

(allkiri)